

Provinciale Staten, vergadering commissie Omgevingsbeleid, 23 november 2016
Inspraakreactie bij agendapunt 6: foc-discussie
Nico Vanderveen, namens Warenhuis Vanderveen Assen

Geachte Staten,

Mijn naam is Nico Vanderveen, ik ben winkelier te Assen.

Van harte gefeliciteerd aan ons allemaal met de Retailagenda Drenthe, wat mij betreft een prima uitwerking van de landelijke Retailagenda die vorig jaar maart door het Ministerie van Economische Zaken werd gepresenteerd. Ik lees: 'winkels vormen samen met horeca en de cultuursector het hart van de binnensteden en dorpskernen'. We zijn ontzettend blij en dankbaar dat zo duidelijk gesteld is dat detailhandel een belangrijke schakel is in de keten vitaliteit, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van de steden en dorpen. Dat geeft de winkelier moed en arbeidsvitaminen, van internationaal grootwinkelbedrijf tot local hero.

Graag geef ik u een inkijkje in de wereld van de winkelier. Macro-economisch zien we dat de totale bestedingen in de detailhandel in Nederland zich sinds eind jaren '90 op een stabiel, internationaal hoog niveau bevinden. De enorme groei in bestedingen van de jaren '50 tot eind jaren '90 is achter de rug. Het aantal vierkante meters winkelvloeroppervlak is echter ook na de eeuwwisseling rap doorgroeid. Aanvankelijk kregen veel winkelpanden nog wel invulling, doordat zich door het wegvallen van de Europese binnengrenzen veel nieuwe winkelketens in Nederland vestigden, maar de laatste jaren komt de overcapaciteit aan winkelruimte overal in het land onverbiddelijk aan de oppervlakte: structurele leegstand. Leegstand in de buitengebieden, leegstand in de wijkwinkelcentra, leegstand in de aanloopstraten én leegstand in de kernen van de dorpen en steden. En leegstand is als een ontbrekende voortand in een mooi gezicht.

Micro-economisch werken de meeste winkeliers en vastgoedeigenaren er hard aan om de clientèle te bieden wat is gewenst: brede collecties, scherpe prijzen, vakkundig advies, gastvriendelijkheid, zinvolle informatie, snelle distributie, fraaie presentaties, modeshows, instore optredens en een plezierige winkelomgeving. In het geweld van overbewinkeling regent het de laatste jaren echter faillissementen, dat zal u niet zijn ontgaan.

Onderzoeken van onder andere de Sociaal-Economische Raad en het Planbureau voor de Leefomgeving geven aan dat de basisoorzaak van de toenemende leegstand in Nederland de enorme overcapaciteit aan winkelruimte is. En vanzelfsprekend leggen de zwakste winkels en winkelcentra in deze verdringingsmarkt het eerst het loodje. Om de overcapaciteit terug te dringen, hameren het Ministerie van IenM en het Ministerie van Economische Zaken met respectievelijk de Ladder voor Duurzame Verstedelijking en de Retailagenda op het terugdringen van het aantal vierkante meters winkelvloeroppervlak en op het zoveel mogelijk concentreren van nieuwe winkels in bestaande centra. Om wettelijk in te kunnen grijpen, hebben de Tweede en Eerste Kamer ingestemd met het Besluit Ruimtelijke Ordening artikel 3.1.6 lid 2, dat wil zeggen voor nieuwe winkels dient éérst de beschikbare ruimte in het bestaande stedelijke gebied te worden benut, eventueel geherstructureerd of getransformeerd.

Regelmatig valt te lezen dat de concurrentie van webshops de belangrijkste veroorzaker van de winkelleegstand is. Dit is niet correct. Internet is tegenwoordig feitelijk een verlengstuk van stenen winkels, geen bedreiging.

De laatste paar jaren zijn vrijwel alle fabrikanten van mode en sportkleding bezig om voor hun merken eigen winkels te openen, in plaats van zich te laten vertegenwoordigen door wederverkopers. Op deze manier hebben de fabrikanten rechtstreeks controle over wat er in de winkels met hun merken gebeurt en voelen ze beter aan wat de consumentenbehoefte is. Snelle en ongefilterde informatie over wat de klant wenst, is vanzelfsprekend van cruciaal belang voor de ontwerpafdeling van de fabrikanten. Naar voorbeeld van onder anderen Hennes & Mauritz, Zara en CoolCat, openen zodoende steeds meer factories hun eigen outlets. En dat is wat mij betreft een prima zaak; deze modewinkels worden veelal hoog gewaardeerd en winkelcentra en warenhuizen met een hoge concentratie fabrieksmerken zijn populair. De helft van de bezoekers aan een binnenstad met een regiofunctie komt primair voor het modeshoppen, vandaar dat het van enorm belang voor iedere binnenstad is dat de modesector steeds up to date blijft. En daarbij zijn de winkels met merken van de modefabrikanten van cruciaal belang. Mocht een substantieel deel van deze trekkers wegvallen, dan heeft dat onafwendbaar gevolgen voor de gehele binnenstad, dan zal ieder binnenstadsfonds verdwijnen in een bodemloze put, dan dreigt voor middelgrote steden

het gevaar dat de kritische massa niet meer wordt behaald en, in het geval van Drenthe, dat een steeds groter deel van de klantenkring kiest voor een grotere stad buiten de provincie. Wat dat voor consequenties heeft voor de werkgelegenheid in de kleinere Drentse steden en dorpen laat zich gemakkelijk raden: inzetten op én een buitenstad én een inspirerende binnenstad leidt tot versnippering van krachten, tot verlies van kritische massa en tot wegvloeiing van werkgelegenheid naar buiten de provincie Drenthe. Ik verwijs graag naar het onderzoek van DTNP.

Voor de vitaliteit, leefbaarheid en voor het voorzieningenniveau van de Drentse binnensteden is het van groot belang dat krachten blijvend en ruimtelijk geconcentreerd worden gebundeld. Krachten van de modesector, van andere detailhandel, van horeca, cultuur, erfgoed, dienstverlening en ambacht. De Drentse Retailagenda zegt naar mijn stellige overtuiging terecht dat nieuwe winkels zoveel mogelijk in bestaande centra dienen te worden geconcentreerd, zowel voor het borgen van kritische massa als voor het voorkomen van een nóg grotere overcapaciteit aan winkelruimte. Nieuwe winkels kunnen te kust en te keur in het bestaande stedelijke gebied, tegen inmiddels zeer scherpe huurprijzen. En ja, ze zullen zich dan moeten bewijzen in de binnenstedelijke concurrentiestrijd en kunnen niet gemakzuchtig profiteren van goedkope grond, goedkoop parkeren, uitsluiting van concurrenten en snel op en af langs de snelweg. Voor iedereen een level playing field. So be it.

U heeft wellicht vernomen dat er in Assen een interessante, landelijke pilot 'stedelijke herverkaveling' van Kadaster Nederland en het Ministerie van IenM zal worden uitgevoerd. De winkelleegstand in het buitengebied, in de wijkwinkelcentra, in de aanloopstraten en in het stadshart zal in kaart worden gebracht, waarop in overleg met de vastgoedeigenaren en winkeliers zal worden gewerkt aan een plan om de huidige, stadsbrede leegstandsgatenkaas tegen te gaan. De leegstand in het kernwinkelgebied van Assen is inmiddels opgelopen tot 29%, dus werk aan de winkel. Ik ben heel benieuwd hoe deze herverkaveling in z'n werk zal gaan, want je kunt natuurlijk niet zomaar om bestaande rechten en bestemmingsplannen heen, maar voor het noodzakelijke herstel van de ruimtelijke kwaliteit en de leefbaarheid zie ik deze integrale herverkavelingsweg als onontkoombaar. Bouwmarkt Gamma heeft inmiddels een winkelconcept ontwikkeld voor in binnensteden, voor het assortiment dat –officieel- niet in de buitenstad mag worden verkocht. Dit soort ontwikkelingen biedt perspectief.

Met betrekking tot de foc-discussie lees ik in de u toegezonden beleidsbrief dat Gedeputeerde Staten stellen 'dat het in deze fase gaat om het principebesluit om medewerking te verlenen door de planologische procedure te willen starten' en dat Gedeputeerde Staten vinden dat het niet aan de Provincie Drenthe is 'om de discussie en weging in de gemeenteraad over te doen'. Als dat betekent dat Gedeputeerde Staten vinden dat de Provincie Drenthe in deze kwestie niet inhoudelijk behoeft te oordelen over effecten op leefbaarheid en voorzieningen van de Drentse dorpen en stadscentra, dan ben ik het daar expliciet niet mee eens. Het is wel degelijk aan u om het voorliggende foc-plan op al zijn merites te beoordelen. VNO-NCW MKB-Noord, INretail Nederland en MKB Assen hebben een ernstig appèl aan u gedaan om, ik citeer, 'de stekker uit het foc-plan te trekken en verder aan de slag te gaan met de vernieuwing van de dorpen en steden in Drenthe'. Hier sluit ik me graag bij aan.

Leegstand door overcapaciteit is voor Assen een groot probleem, maar welbeschouwd heeft de Asser binnenstad de laatste twintig jaar een prachtige ontwikkeling doorgemaakt, met onder andere de uitbouw van het Drents Museum tot een landelijk topmuseum, de bouw van het grootstedelijke cultureel centrum 'De Nieuwe Kolk', de opkomst van gezellige horecapleinen en met een onverminderd grote regiofunctie van de detailhandel. En ja, met een populair, florerend grootwarenhuis. Vanzelfsprekend blijft er ook in Assen nog van alles te wensen over, maar als Assenaar ben ik trots op het kloppende stadshart.

Een leisure park bij het TT Circuit lijkt me prima, maar de lobby om daar een foc-winkelcentrum bij te bouwen voor de 'reuring' getuigt naar mijn idee van onvoldoende inzicht in de gevolgen voor vitaliteit en leefbaarheid. Het lijkt me bovendien een hellend-vlak-redenering, want dan zijn er vast nog wel een paar vrijetijdsbestemmingen in Drenthe die een pleidooi kunnen houden voor toevoeging van een weidewinkelcentrum.

Dames en heren statenleden: anders dan wat bureau CityWorks beweert, is én een buitenstad én een inspirerende binnenstad echt een illusie. De second opinion van bureau DTNP heeft dat mijns inziens klip en klaar uitgewezen. Blijft daarom kiezen vóór de Drentse dorpen en stadskernen en houd overtuigd vast aan de nog niet lang geleden door u vastgestelde Omgevingsvisie. Houd uw rug recht!

Dank voor uw aandacht.